

5.5.2020

Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu

Rahoituksen laitos

KORONA-AJAN KORKOKATTO EI TUO HELPOTUSTA KULUTTAJALLE

Niilo Luotonen, tutkijatohtori

Vesa Puttonen, professori

Elias Rantapuska, professori

Tiivistelmä

Vuonna 2013 pienille lainoille asetettu korkokatto johti lainamäärien ja –aikojen selvään kasvuun. Syksyllä 2019 lainoille asetettu 20 prosentin korkokattokaan ei hillinnyt markkinoiden kokonaiskasvua. Suomeen rekisteröidyt pienlainayritykset ovat lopettaneet toimintansa tai vähentäneet lainojen tarjontaa mutta ulkomaisten, Suomeen rekisteröitymättömien luottolaitosten vakuudettomien luottojen kanta kasvoi yli 2 miljardiin euroon vuoden 2019 lopussa.

Syksyn 2019 korkokaton vaikutuksia ei vielä ehditty lainkaan arvioida, kun huhtikuussa 2020 oikeusministeri Anna-Maja Henriksson kertoi hallituksen valmistelevan esitystä, joka asettaisi ”pikavipeille” vuoden 2020 loppuun asti kymmenen prosentin korkokaton. Koronaepidemia on tarkoittanut useille suomalaisille lomautusta tai jopa työpaikan menettämistä. Ministeri perusteli korona-ajan korkokattoa sillä, että kuluttajilla olisi mahdollisuus saada luottoa, jolla on maltillinen korko.

Kaksi edellistä korkokattoa eivät vaikuttaneet niin kuin odotettiin. Seuraavan korkoprosentin asettamisessa ei pitäisi edetä harkitsemattomasti. Analyysimme perusteella nyt ehdotettu 10 prosentin korkokatto ei lisää kuluttajien mahdollisuutta saada luottoa maltillisella korolla. Sen sijaan se johtaa tilanteeseen, missä entistä useammat kuluttajat eivät saa luottoa lainkaan.

1. Säätelämättömyydestä korkokattoihin

Ensimmäisen kerran Suomen pikaluottomarkkinoiden lainanantoon puututtiin lainsäädännöllisesti vuonna 2013, jolloin alle 2 000 euron lainoille asetettiin 51 prosentin korkokatto. Kuten 2000 euron ylärajasta voi päätellä, olivat pikaluotot ennen korkokaton asettamista pienehköjä – nimi ”pienlaina” kuvasi niitä hyvin. Vuonna 2012 pienlainayritysten uusien myönnettyjen lainojen määrä oli Tilastokeskuksen luottokantatilaston mukaan keskimäärin 254 euroa. Tuolloin markkinoilla yleisesti ennakoitiin, että lakimuutoksen johdosta markkinoilla aletaan myöntää suurempia lainoja ja limiittejä. Näin kävikin.

Kuten Valtiovarainministeriön selvityksessä (2019:56) todetaan, erilaisten luottotuotteiden kirjo on viime vuosina kasvanut oleellisesti. Lyhytaikaisten vakuudettomien kuluttajaluottojen tarjonta on lisääntynyt merkittävästi. Samalla erilaisten korkeakorkoisten kuluttajaluottojen lainamäärät ja -ajat ovat kasvaneet. Jopa kymmenien tuhansien eurojen kulutusluotot ovat yleistyneet. Suomen ulkopuolelle rekisteröidyt luottolaitokset myöntävät yhä suuremman osan kulutusluotoista. Digitalisaatio ja uudet liiketoimintamallit ovat mahdollistaneet uusien rahoitustoimijoiden tulemisen markkinoille. Aaltonen ja Koskinen (2019) raportoivat, että vuosina 2017-2018 norjalaisten ja ruotsalaisten digipankkien suomalaisille kotitalouksille myöntämien kulutusluottojen kanta kasvoi yli 200 prosenttia ja oli 2 miljardia euroa vuoden 2018 lopussa. Pääosin nämä digipankit tarjoavat korkeakorkoisia vakuudettomia kulutusluottoja.

Kulutusluottojen kasvun hillitsemiseksi oikeusministeriössä käynnistettiin huhtikuussa 2018 valmistelu kuluttajaluottoihin liittyvän lainsäädännön uudistamiseksi. Syyskuun 2019 lakiuudistuksessa vakuudettomien kulutusluottojen nimellinen vuosikorko rajoitettiin enintään 20 prosenttiin. Hallituksen alkuperäisessä esityksessä korkokatto oli 30 prosenttia, mutta lopulta eduskunta päätti alemmasta rajoituksesta nimelliseen vuosikorkoon. Lakimuutoksen tarkoituksena oli suitsia ongelmaksi koettua vakuudettomien kulutusluottojen markkinaa. Aiemmin nimelliset vuosikorot saattoivat pienlainayrityksillä olla jopa kolminumeroisia. Samalla nosto- ja tilinhoitopalkkioiden kaltaiset kulut, joita luotoista peritään koron lisäksi, rajattiin enintään 150 euroon vuodessa. Lakiuudistuksella pyrittiin karsimaan kulutusluottoliiketoiminnan ylilyönnit pois ja katkaisemaan ongelmaksi koettu lainamäärien

kasvu. Tavoite ei toteutunut, vaan markkina on jatkanut kasvuaan. Esimerkiksi tammikuussa 2020 vakuudettomia kulutusluottoja nostettiin lähes 300 miljoonan euron edestä, mikä on selvästi enemmän kuin koskaan aikaisemmin vastaavana aikana (Suomen Pankki).

3.4.2020 oikeusministeri Anna-Maja Henriksson kertoi tiedotustilaisuudessa, että hallitus valmistelee esitystä, joka asettaisi ”pikavipeille” vuoden 2020 loppuun asti kymmenen prosentin korkokaton. Samalla pikavippien markkinointi kiellettäisiin kokonaan. 24.4.2020 eduskunnan täysistunnossa ministeri Henriksson totesi, että hallitus haluaa tukea kansalaisia ja turvata heidän oikeutensa erityisesti tällaisena aikana, kun monet joutuvat ottamaan velkaa päästäkseen koronakriisin yli. Korkokatto ei kuitenkaan koskisi yleisluottokorttiluottoja tai muita hyödykesidonnaisia luottoja. ”Ehdotuksen mukaan osalle kuluttajaluottoja asetettaisiin tilapäinen 10 prosentin korkokatto. Haluamme tehdä tämän nimenomaan siksi, että haluamme, että kuluttajilla on mahdollisuus saada luottoa, jossa on maltillinen korko”, ministeri perusteli. Eduskunnan täysistunnossa käytettiin kahdeksan puheenvuoroa, kaikki tukivat hallituksen esitystä.

2. Kulutusluottotutkimuksia maailmalta

Kulutusluotot ja erityisesti ns pikavipit (payday loans) ovat yleistyneet monissa maissa aiheuttaen myös ongelmia. Markkinoiden toimintaa on pyritty tämän vuoksi myös rajoittamaan erilaisilla keinoilla. Rajoituskeinojen vaikutuksista on erilaisia tutkimustuloksia. Osan mukaan korkeakorkoiset kulutusluotot lisäävät kuluttajien mahdollisuuksia selvittää rahoitusongelmista. Kukaan ei pakota kuluttajaa ottamaan kulutusluottoa ja sellaisen markkinan olemassaolo vain lisää kuluttajien mahdollisuuksia. Osan mukaan kulutusluotot päinvastoin lisäävät kuluttajien ongelmia; osa kuluttajista ei ymmärrä korkeita korkokustannuksia, osalla ei ole taloudellista itsekuria. Jotkut kuluttajat ajautuvat kestäättömiin taloudellisiin ongelmiin otettuaan korkeakorkoisia kulutusluottoja. Yhteenvetoartikkelissaan Caskey (2010) toteaa, että vielääkään ei ole yksimielisyyttä siitä, lisäävätkö vai vähentävätkö pikavipit kuluttajien taloudellisia ongelmia (*”Despite major efforts by some talented economists, we still don't know*

the answer to the big question: Do payday lenders, on net, exacerbate or assuage customers' financial difficulties”).

Osa tutkimuksista osoittaa, että kulutusluottojen rajoitustoimenpiteistä aiheutuu kuluttajille ongelmia heidän siirtyessään käyttämään vielä kalliimpia rahoituskeinoja. Zinmanin (2010) tulosten perusteella pikavippimarkkinoiden rajoitukset heikensivät kuluttajien taloudellista asemaa. Osa kuluttajista siirtyi käyttämään vielä kalliimpia tapoja rahoittaa kulutustaan. Bhutta, Goldin, ja Homonoff (2016) osoittavat, että rajoituksilla pystytään kyllä pienentämään itse pikavippimarkkinaa, mutta kuluttajat siirtyvät ottamaan korkeakorkoisia lainoja muualta. Morse (2011) osoitti, että pääsy pikavippimarkkinoille auttoi osaa kuluttajista välttämään ongelmat asuntolainan hoitamisessa.

Toisenlaisia tuloksia ovat raportoineet esimerkiksi Skiba ja Tobacman (2019), joiden mukaan pääsy pikavippimarkkinoille lisää kuluttajien konkurssiriskiä. Melzer (2011) puolestaan osoittaa, että pääsy pikavippimarkkinoille ei helpota kuluttajien asemaa vaan päinvastoin aiheuttaa ongelmia erilaisten laskunmaksujen kanssa.

Ristiriitaiset empiiriset tutkimustulokset kulutusluotoista osoittavat, että kysymys ei ole mitenkään yksinkertaisesta asiasta. Tämän vuoksi alueeseen liittyviä lakimuutoksia pitäisi edeltää riittävä analyysi nykytilanteesta ja arvio siitä, miten mahdollisen lakimuutoksen uskotaan vaikuttavan markkinoiden toimintaan. Kuten Campbell et al (2011) artikkelissaan “Consumer financial protection” toteavat, *”If regulation is to be beneficial, it must be tailored to specific problems and must be accompanied by research to measure the effectiveness of regulatory interventions”*.

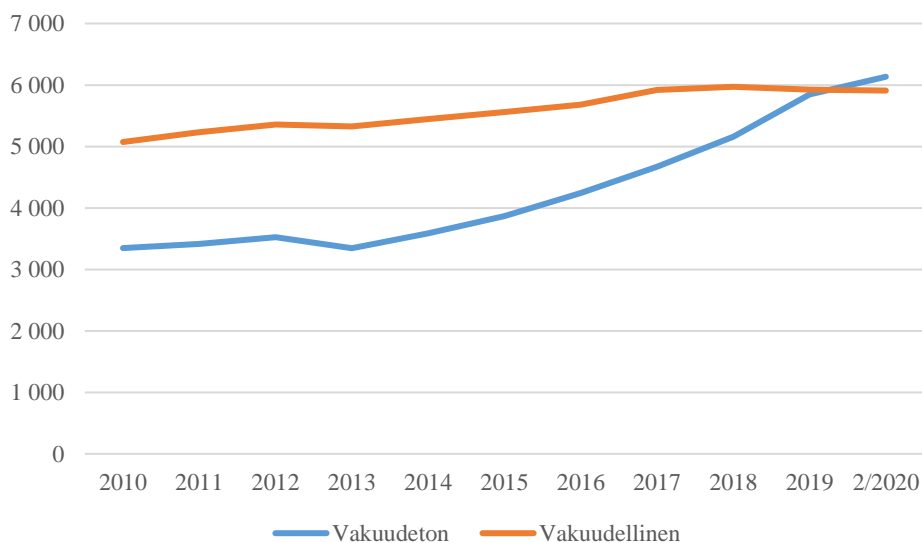
3. Kolmenlaisia vakuudettomien kulutusluottojen tarjoajia Suomessa

Vakuudettomien kulutusluottojen markkinasta Suomessa tiedetään yllättävän vähän. Yksi syy tähän on sen seurannan ja valvonnan hajanaisuus. Vakuudettomia kulutusluottoja Suomessa

myöntävät toimijat ovat moninainen joukko, josta millään viranomaisella tai tutkimuslaitoksella ei ole kattavaa kokonaiskuvaa. Yrityksillä, joita perinteisesti kutsutaan ”pikavippifirmoiksi”, on hyvin pieni markkinaosuus. Luotonantajat voidaan niiden seurannan ja valvonnan mukaan jakaa ainakin kolmeen eri ryhmään.

2.1 Suomen Pankin seuraamat luottolaitokset

Ensimmäinen ryhmä, niin kutsutut luottolaitokset, on luotonannon volyyymilla mitattuna suurin. Suomen Pankki seuraa tätä ryhmää aktiivisesti, ja julkaisee kuukausittain lukuja sen yhteenlasketun luottokannan kehityksestä. Luottolaitosten ryhmä koostuu Suomessa toimivista pankeista, kuten Nordea, Danske Bank tai OP. Lisäksi ryhmään kuuluu ulkomaisia luottolaitoksia, jotka ovat rekisteröineet sivuliikkeen Suomeen. Näitä toimijoita ovat muun muassa ruotsalaiset Collector Credit ja Resurs Bank, sekä virolainen Bigbank.

Kuvio 1. Suomen Pankin seuraamien luottolaitosten myöntämien vakuudellisten ja vakuudettomien kulutusluottojen (pl. tili- ja korttiluotot) kanta vuoden lopussa vuosina 2010-2019, sekä helmikuun lopussa 2020. Luvut miljoonia euroja. Lähde: Suomen Pankki.

Kuvio 1 näyttää luottolaitosten myöntämien kulutusluottojen kannan tasaisen kasvun viimeisen vuosikymmenen aikana. Voimme havaita vakuudettomien luottojen kasvaneen huomattavasti vakuudellisia vauhdikkaammin. Vuoden 2020 alussa vakuudettomien kulutusluottojen kanta

ohitti ensimmäistä kertaa vakuudellisten luottojen kannan, nousten yli 6 miljardiin euroon. Ainakaan toistaiseksi vakuudettomien luottojen kasvutrendissä ei siis näy taittumisen merkkejä. Helmikuussa 2020 luottolaitosten yhteenlaskettu kulutusluottokanta oli Suomen Pankin mukaan 12,0 miljardia euroa, kun huomioidaan sekä vakuudelliset että vakuudettomat luotot. Jos tähän lisätään vielä tili- ja korttiluotot, nousee luottolaitosten myöntämien kulutusluottojen määrä 16,6 miljardiin euroon.

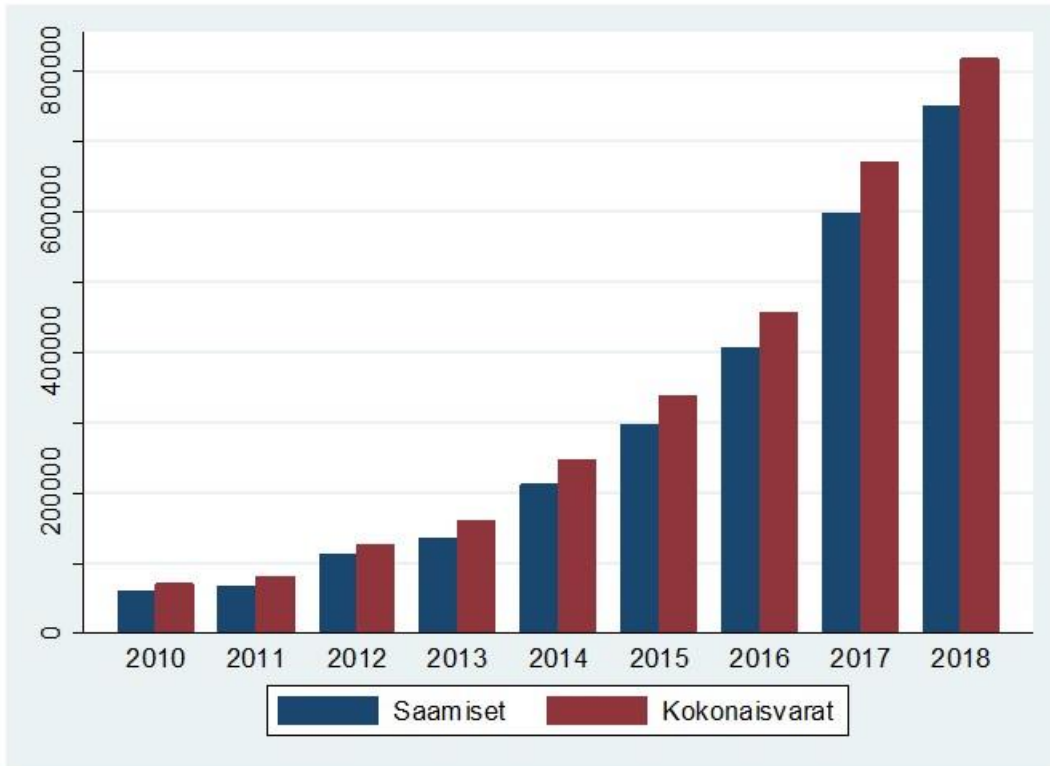
2.2 Etelä-Suomen aluehallintoviraston rekisteröimät luotonantajayritykset

Toiseen ryhmään kuuluvat Suomeen rekisteröidyt vakuudettomien kulutusluottojen myöntäjät, jotka eivät ole luottolaitoksia. Ne eivät siis esimerkiksi ota vastaan talletuksia asiakkailtaan, eivätkä näin tarvitse pankkitoiminnan vaatimia toimilupia. Näiden yritysten, joita usein kutsutaan pika- tai pienlainayrityksiksi, tulee ainoastaan tehdä ilmoitus toiminnastaan Etelä-Suomen aluehallintovirastolle (ESAVI), joka ylläpitää niistä rekisteriä. ESAVI ei kuitenkaan seuraa niiden toimintaa millään systemaattisella tavalla. Vuosina 2008–2015 niitä velvoitettiin toimittamaan tiedot myöntämistään luotoista Tilastokeskukselle, joka julkaisi vuosittaista tilastoa pienlainayritysten luottokannasta. Vuoden 2008 alusta vuoden 2012 loppuun pienlainayritysten myöntämät kulutusluotot kasvoivat Tilastokeskuksen mukaan vajaasta 43 miljoonasta eurosta noin 105 miljoonaan euroon. Samalla pienlainoja myöntävien yritysten määrä kaksinkertaistui noin 80:een. (Ks. Raijas, 2019.)

Vuonna 2013 voimaan tullut 51%:n korkokatto katkaisi pienlainamarkkinan kasvun joksikin aikaa (Raijas, 2019). Pian kuitenkin nähtiin, ettei se suinkaan lievittänyt ihmisten velkaongelmia. Korkokaton seurauksena pienet kertaluotot muuttivat muotoaan suuriksi, pitkäaikaisiksi luottolimiiteiksi. Näissä sopimuksissa todelliset vuosikorot voivat olla jopa yli 100 prosenttia (Hallituksen esitys, 2018). Monien kuluttajien ongelmia tämä muodonmuutos syvensi entisestään (ks. Järvelä ym., 2019). Luottomarkkina jatkoi kasvuaan, ja pienlainayritysten luottokanta oli vuoden 2015 lopussa, viimeisen Tilastokeskuksen julkistaman tiedon mukaan, 118 miljoonaa euroa.

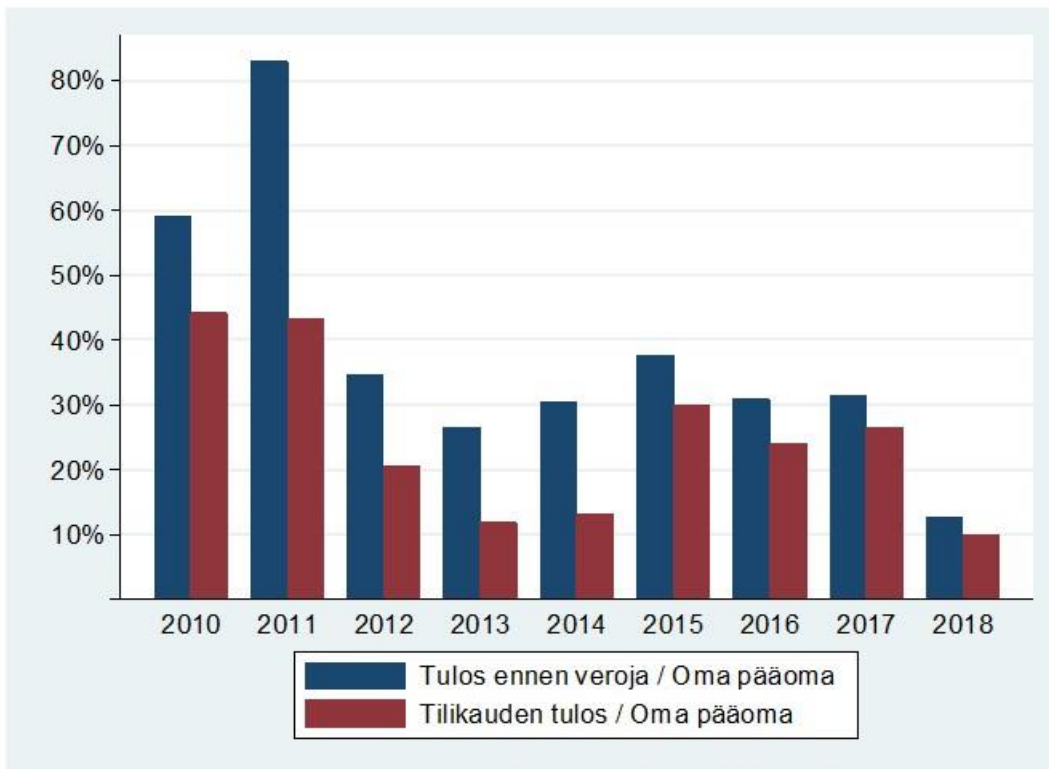
Vuoden 2015 jälkeen pienlainayritysten luottokantatietojen kerääminen Tilastokeskuksessa lopetettiin. Tästä eteenpäin Suomen Pankki alkoi tietoaukkoa paikataksaan kerätä vuosittain ESAVI:n rekisteriin merkittyjen yritysten tilinpäätökset, ja pitää vuosittaista tilastoa niiden lainasaamisista ja muista tasetiedoista. Vuoden 2016 lukuja tarkastellessa Suomen Pankissa huomattiin, että ne olivat huomattavasti suurempia kuin Tilastokeskuksen viimeiset vertailuluvut vuodelta 2015 antoivat olettaa. Ilmeisesti kirjaus- tai raportointikäytännöissä Tilastokeskuksen ja Suomen Pankin välillä oli eroja. Aaltonen ja Koskinen (2019) viittaavat Suomen Pankin laskelmiin, joiden mukaan kotitalouksilla oli pikaluottoyritysten myöntämiä kulutusluottoja 660 miljoonan euron edestä vuoden 2017 lopussa. Yritysten lainasaamiset kasvoivat yli 50 % vuoden 2017 aikana. Yritykset olivat myös kannattavia, sillä Etelä-Suomen aluehallintoviraston listalla olevien pikaluottoyritysten liikevoitto oli keskimäärin 3,5 milj. euroa ja liikevoittoprosentti 35 % vuonna 2017.

Oman arviomme mukaan näiden toimijoiden yhteenlasketut lainasaamiset olivat noin 750 miljoonaa euroa vuoden 2018 lopussa. Kuviossa 2 on esitetty ESAVI:n rekisteriin lokakuussa 2019 merkittyjen luotonantajien yhteenlasketut saamiset ja varat 2010-2018. Yhteensä rekisterissä oli 64 luotonantajaksi rekisteröityä yritystä. Kun tutustuimme yritysten toimintaan tarkemmin esimerkiksi niiden nettisivujen kautta, huomasimme että niistä toimivat aktiivisesti vakuudettomien kulutusluottojen myöntäjinä noin puolet. Laskelmamme rajautuivat lopulta kattamaan 32 yrityksen Orbis-yritystietokannasta haetut tilinpäätöstiedot.

Kuvio 2. ESAVI:n rekisteriin lokakuussa 2019 merkittyjen luotonantajayritysten yhteenlasketut saamiset ja varat vuosina 2010-2018. Luvut tuhansia euroja. Laskelmissa mukana yhteensä 32 yritystä. Saamiset on arvioitu vähentämällä taseen vaihto-omaisuudesta käteisvarat. Lähde: Orbis-yritystietokanta.

Kuvio 3 havainnollistaa ESAVI:n rekisteröimien luotonantajayritysten kannattavuutta. Vuosina 2010-2011 yritysten tulos/oma pääoma oli mediaaniyrityksellä jopa yli 40 prosenttia. Tämän jälkeen kannattavuus on laskenut ollen vuonna 2018 noin kymmenen prosenttia.

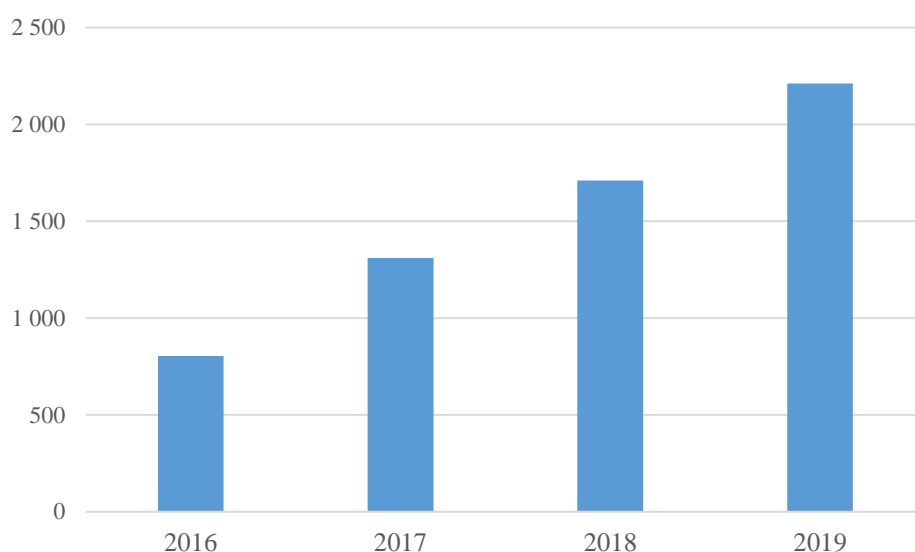

Kuvio 3. Kotimaisten pienlainayritysten tulos suhteessa omaan pääomaan, mediaani 2010-2018. Laskelmissa mukana yhteensä 32 yritystä. Lähde: Orbis-yritystietokanta.

3.3 ”Rajan yli” lainaavat muut luotonantajat

Kahta ensimmäistä ryhmää sitoo siis yhteen se, mikä taho niitä seuraa tai rekisteröi. Kolmannen ryhmän ominaispiirre on mielenkiintoisempi: rekisteriä siihen kuuluvista yrityksistä ei ole lainkaan. Kuitenkin se on yli 2 miljardin euron luottokannallaan (vuoden 2019 lopun tieto) kooltaan hyvin merkittävä, arviolta kolme kertaa merkittävämpi kuin ESAVI:n seuraamien luotonantajayritysten ryhmä. Kolmanteen ryhmään kuuluvat ne ulkomaiset luotonantajat, jotka eivät ole perustaneet Suomeen erillistä sivuliikettä, vaan tarjoavat lainoja niin sanotusti suoraan ”rajan yli”. Näin toimivat esimerkiksi norjalaiset Bank Norwegian, BRABank ja Komplett Bank; ruotsalainen Nordax; sekä espanjalainen Santander Consumer Finance, joka toimii norjalaisen tytäryhtiönsä kautta.

Kuten kaikki palvelujaan rajan yli Suomeen tarjoavat ulkomaiset luottolaitokset, joutuvat nämä lainanantajat tekemään toiminnastaan ilmoituksen Finanssivalvonnalle. Seurannan kannalta ongelma on kuitenkin se, että tarjottuja palveluja ei tarvitse yksilöidä. Finanssivalvonta ei siis pysty ilmoitusten pohjalta tunnistamaan niitä ulkomaisia luottolaitoksia, jotka myöntävät vakuudettomia kulutusluottoja. Tämä tietenkin tarkoittaa, ettei niiden luottokantaakaan kyetä seuraamaan.

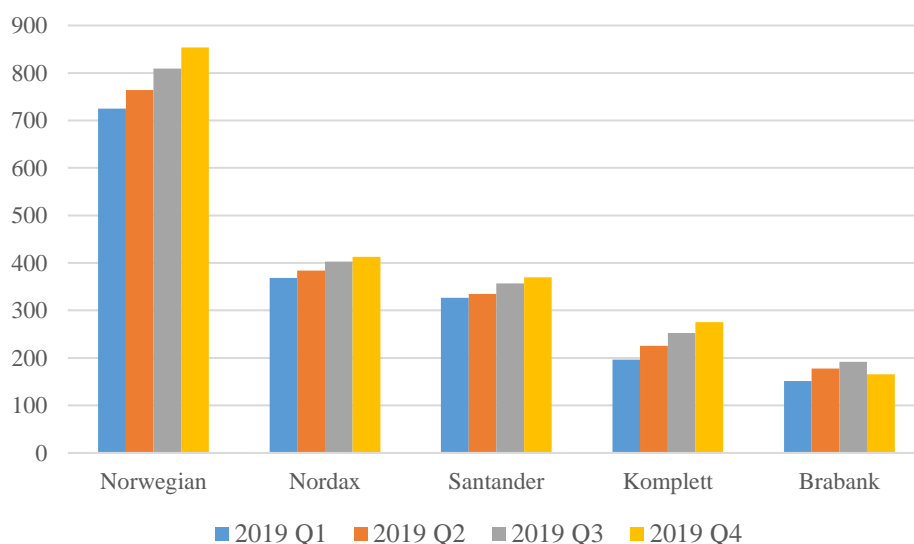

Kuvio 4. Ulkomaisten, Suomeen rekisteröitymättömien luottolaitosten vakuudettomien luottojen kanta Suomessa 2016-2019. Luvut miljoonia euroja. Luvuissa ovat kaikkina vuosina mukana Bank Norwegian, Nordax Bank, Santander Consumer Finance ja Balanzia. Vuodesta 2017 eteenpäin mukana ovat lisäksi Komplett Bank, BRABank sekä Instabank. Ruotsin kruunun kurssina käytetty 0,092 euroa ja Norjan kruunun kurssina 0,10 euroa. Mikäli pankki ei suoraan erittele Suomessa myönnettyjä lainoja muista, on arviona hyödynnetty euromääräistä lainanantoa silloin, kun Suomi on pankin toimialueen ainoa euromaa. Lähde: Yritysten tilinpäätöstiedot.

Kuvio 4 näyttää, että vuosina 2016-2019 nämä ulkomaiset toimijat ovat kasvattaneet vakuudetonta kulutusluottokantaansa Suomessa yhteensä noin puolen miljardin euron vuosivauhtia. Vaikka esimerkiksi Santander on toiminut Suomen markkinoilla jo pitkään, on valtaosa norjalaisista ja ruotsalaisista luottolaitoksista aloittanut toimintansa täällä vuosina 2016-2017. Vuoden 2019 lopussa tämän luotonantajaryhmän yhteenlaskettu luottokanta Suomessa oli 2,2 miljardia euroa.

Kuten kotimaiset ja Suomeen rekisteröidyt luottolaitokset, myös rajan yli toimivat luotonantajat ovat edelleen jatkaneet vakuudettoman kulutusluottokantansa kasvattamista Suomessa

loppuvuonna 2019. Kuten kuvio 5 osoittaa, kasvutrendi on jatkunut myös syyskuun 2019 lakimuutoksen jälkeen. Kun tarkastellaan vuoden 2019 lukuja vuosineljänneksittäin, on norjalainen BRABank näistä toimijoista ainoa, jonka luottokanta Suomessa on pienentynyt sen jälkeen, kun syyskuun 2019 uudistukset tulivat voimaan. BRABankin osavuositarkastuksen perusteella tämä johtuu kuitenkin yhtiön vaikeuksista sen kotimarkkinalla, missä se ei ole kyennyt täyttämään tarvittavia vakavaraisuusvaatimuksia. Taloushaasteidensa vuoksi se on joutunut supistamaan toimintaansa ja hankkimaan omistajiltaan lisää pääomia. Suomen markkinasta BRABank toteaa neljännen vuosineljänneksen katsauksessaan, että näkymät ovat suotuisat ja asiakashankinnan kustannukset alhaiset suhteessa Norjaan. Tämän vuoksi pankki onkin pyrkinyt kasvattamaan Suomen suhteellista osuutta liiketoiminnassaan.

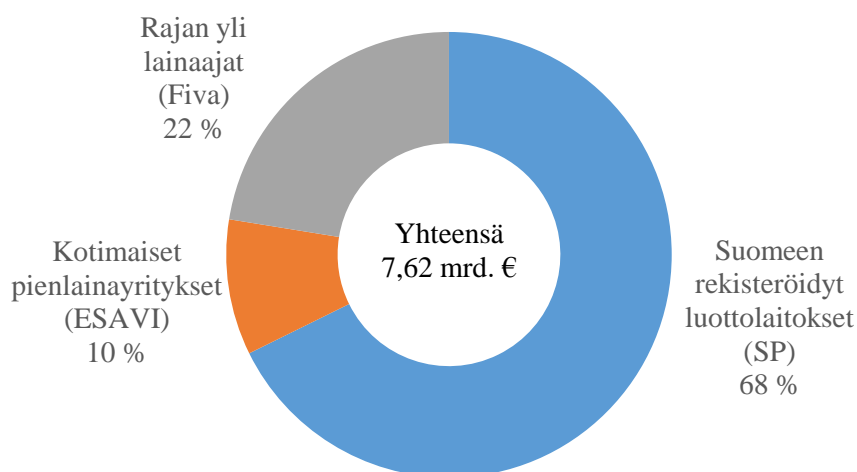

Kuvio 5. Ulkomaisten, Suomeen rekisteröitymättömien luottolaitosten vakuudettomien luottojen kanta Suomessa vuosineljänneksittäin 2019. Luvut miljoonia euroja. Kuvioista puuttuvat tähän ryhmään kuuluvista toimijoista Balanzia ja Instabank, jotka eivät julkaise lukuja Suomen osalta neljännesvuosittain. Ruotsin kruunun kurssina käytetty 0,092 euroa ja Norjan kruunun kurssina 0,10 euroa. Lähde: Yritysten osavuositarkastukset.

4. Suomeen rekisteröidyt luottolaitokset lainaavat ulos kaksi euroa kolmesta vakuudettomista kulutusluotoista

Yllä esitetyt luvut osoittavat, että vakuudettomien kulutusluottojen kanta on ollut viime vuosina voimakkaassa kasvussa kaikkien kolmen luotonantajaryhmän osalta. Luottokannan

kokoluokka kuitenkin vaihtelee suuresti ryhmien välillä. Kuvio 6 havainnollistaa ryhmien suhteellisia volyymieroja vuoden 2018 lopulla, jolloin luottokanta tai sen arvio on saatavilla kaikilta aineistomme toimijoilta.

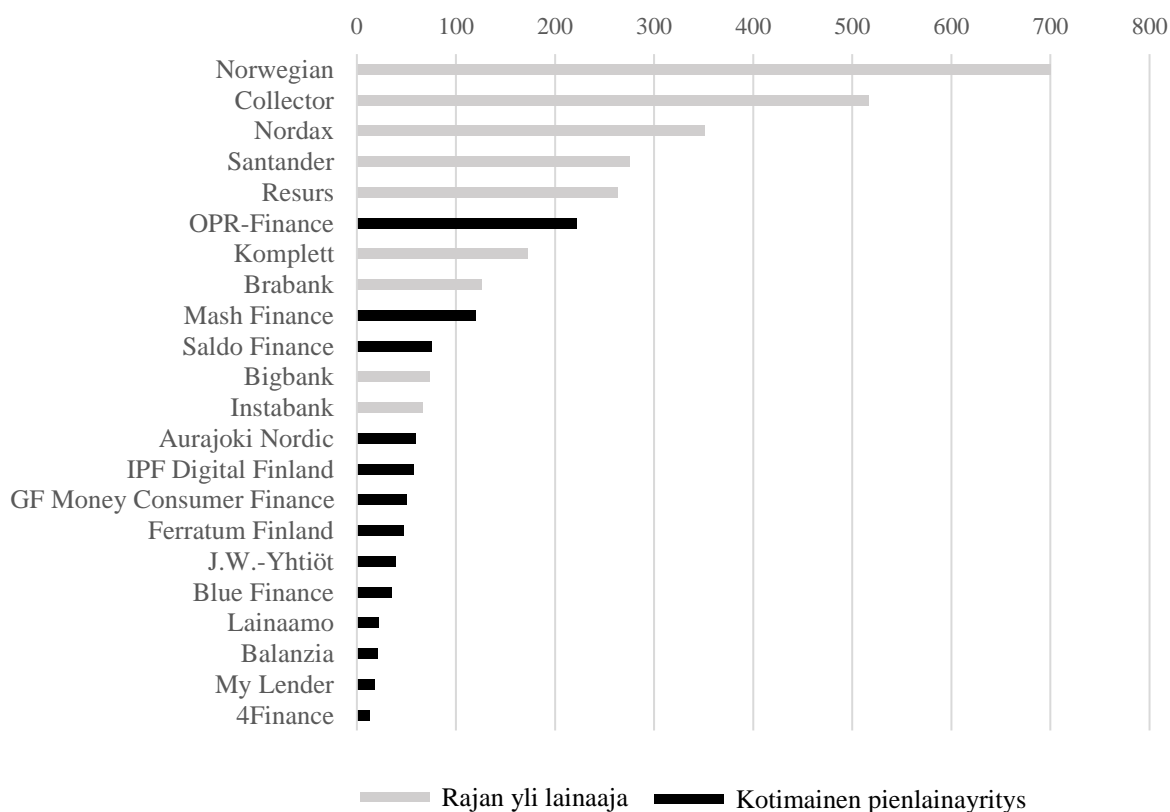

Kuvio 6. Vakuudeton kulutusluottokanta Suomessa jaoteltuna luotonmyöntäjäryhmittäin, 12/2018. Luvut miljoonia euroja. Luvut eivät sisällä tili- tai korttiluottoja. Suluissa kunkin ryhmän kohdalla taho, joka ylläpitää rekisteriä ryhmän toimijoista tai on niiden pääasiallinen seuraaja Suomessa; Fiva = Finanssivalvonta, ESAVI = Etelä-Suomen aluehallintovirasto, SP = Suomen Pankki. Lähteet: Suomen Pankki, Orbis-yritystietokanta, yritysten tilinpäätökset.

Näemme selvästi, että kotimaisten, ESAVI:n rekisteröimien luotonantoyritysten toiminta on pientä suhteessa kotimaisen kulutusluottomarkkinan kokoon – kuten sanottu, niiden yhteenlaskettu luottokanta vuoden 2018 lopussa oli noin 750 miljoonaa euroa. Vakuudettomien kulutusluottojen markkinaa pitävät ylivoimaisesti hallussaan Suomeen rekisteröidyt luottolaitokset yli viiden miljardin luottokannallaan. Myös rajan yli toimivien kuluttajaluottotajien luottokanta vuonna 2018, 1,7 miljardia, oli yli kaksinkertainen verrattuna niin kutsuttuihin pienlainayrityksiin.

Kotimaisten luottolaitosten yritysکوhtaaiset vakuudettomien kulutusluottojen kannat eivät käy ilmi Suomen Pankin julkisista tilastoista. Pankit eivät myöskään itse niitä tyypillisesti raportoi. Poikkeuksena on Nordea, jonka tilinpäätös vuodelta 2019 kertoo kotitalouksille myönnettyjen vakuudettomien luottojen kannan olleen 3,2 miljardia euroa niin vuoden 2019 kuin myös vuoden 2018 lopussa.

Muiden toimijoiden osalta yrityskohtainen luottokanta taas on löydettävissä, tai ainakin arvioitavissa, niiden tilinpäätöstiedoista. Kuviossa 7 näytämmekin myönnettyjen vakuudettomien luottojen yrityskohtaisen volyymin vuoden 2018 lopussa muiden kuin kotimaisten luottolaitosten osalta. Kuten esittämämme luvut ovat jo tähän mennessä antaneet ymmärtää, huomataan markkinan suurimpien toimijoiden olevan muita kuin kotimaisia pienlainayrityksiä. Selkeästi suurin luottokanta, noin 700 miljoonaa euroa, oli Bank Norwegianilla – summa on samaa luokkaa kuin kaikkien ESAVI:n rekisteröimien lainoittajien luottokanta yhteensä (750 miljoonaa). Perässä seuraavat ruotsalaiset Collector Bank ja Nordax, jotka molemmat ovat luotottaneet suomalaisia vakuudettomasti useiden satojen miljoonien edestä. Kotimaisista toimijoista suurin vuonna 2018 oli OPR-Finance reilun 200 miljoonan euron arvioiduilla lainasaamisillaan.

Kuvio 7. Korkeakorkoisia, vakuudettomia kulutusluottoja myöntävien yritysten lainasaamiset vuonna 2018. Luvut miljoonia euroja. Kotimaiset yritykset merkitty mustalla, ulkomaiset harmaalla. Lähde: Orbis-yritystietokanta ja yritysten tilinpäätöstiedot.

4. Vakuudettomien kulutusluottojen lainaehdot ovat kirjavia

Vakuudettomia kulutusluottoja pidetään laajalti haitallisina kuluttajille niiden epäedullisten lainaehtojen vuoksi. Lisäksi joidenkin alan yritysten toiminta on ollut hyvän tavan vastaista. On myönnetty luottoja kuluttajille, joiden maksukyvyyn on tiedetty olevan puutteellinen (esim. Groschup, 2020), sekä vaikeutettu asiakkaan yhteydenpitoa yrityksen suuntaan.

Vaikka luoton sopimusehdot ovat siis vain yksi osa eettistä luotonantoa, on mielenkiintoista tarkastella eroja, joita eri luotonantajaryhmien ehtojen välillä esiintyy. Kuvaamme muutamien keskeisten Suomessa toimivien luotonantajien kertalainatyypisten vakuudettomien luottojen ehtoja maaliskuulta 2020 taulukossa 1.

Taulukko 1. Suomessa toimivien luotonantajien lainaehdot. Taulukossa esitetyt luotot ovat kaikki kertalainatyypisiä. Ehdot on haettu yritysten kotisivuilta maaliskuussa 2020.

Yritys	Laina- summa, €	Sopimus- aika, v	Nimelliskorko	Juoksevat palkkiot, €/kk	Kotisivun esimerkki todellisesta vuosikorosta
OPR-Finance	400 - 3 000	1 - 3	19,90 %	1,2 - 9	28,9% (2 000€, 3v)
Bank Norwegian	1 000 - 60 000	1 - 15	6,99% - 19,99%	3 tai 5 (riippuen summasta)	15,89% (10 000€, 2v)
Nordax	3 000 - 60 000	1 - 15	7,9% - 18,9%	3 - 9,9	18,74 (10 000€, 5v)
OP	2 000 - 15 000	Ei määriteltä	3kk euribor + 7,95%	6	9,22% (10 000€, 5v)
Nordea	2 000 - 50 000	1 - 5,5	3kk euribor + 2,9% - 8,9%	Max 12,5 (0,01% / päivä myönnetyn luoton määrästä)	14,2% (5 000€, 6,2v)
Aktia	2 500 - 20 000	2 - 10	3kk euribor + 4,5% - 11,5%	3,9	10,78% (5 000€, 5v)

Taulukosta nähdään, että näiden toimijoiden joukossa suurimpia, jopa 60 000 euron kertalainoja myöntävät norjalainen Bank Norwegian sekä ruotsalainen Nordax. Myös laina-

ajat ovat niillä pisimmät, enimmillään 15 vuotta, minkä lisäksi nimelliskorot ovat enimmillään aivan lain salliman maksimin, 20 prosentin tuntumassa.

Kotimaisista, ESAVI:n rekisteröimistä toimijoista vuoden 2018 lukujen perusteella suurin, OPR-Finance, erottuu joukosta pienillä lainasummillaan ja korkeilla koroillaan. Näin se näyttää tyypilliseltä pienlainayritykseltä, joihin joskus viitataan myös kuvaavalla termillä pikavippiyritys. Näiden yritysten liiketoimintamalli on antaa pieniä, lyhytaikaisia, korkeakorkoisia lainoja, ja kuten yllä on nähty, ne toimivat huomattavasti pienemmällä pääomilla kuin kahden muun luotonantajaryhmän toimijat. Vaikka pääomat ovat keskimäärin pieniä, ovat tämän tyyppiset toimijat tehneet viime vuosina suuria voittoja niiden erittäin korkean suhteellisen kannattavuuden vuoksi.

Perinteisempiä Suomessa toimivia luottolaitoksia edustavat taulukossa Nordea, OP ja Aktia. Julkisuudessa suuret luottolaitokset profiloituvat verrattain maltillisiksi lainanantajiksi, joiden myöntämien luottojen hinnat ovat kohtuullisia. Tämä näkyy ainakin jossain määrin niiden lainaehdoissa.

Eroja lainaehtojen välillä siis on ja ne vastaavat pääosin sitä mielikuvaa, jonka vakuudettomien kulutusluottojen markkinasta voi mediaa seuraamalla saada. Toisaalta todellisia vuosikorkoja vertailemalla nähdään, etteivät erot etenkin lyhyen aikavälin luotoissa kasva hälyttäväksi. Mikäli tämän tyyppinen luotonanto yhteiskunnassa ylipäättään sallitaan, on taulukon pohjalta vaikeaa vetää rajaa siihen, kenen toiminta on ”kohtuullista” ja kenen ei.

5. Miten syyskuun 2019 uudistukset vaikuttivat markkinaan?

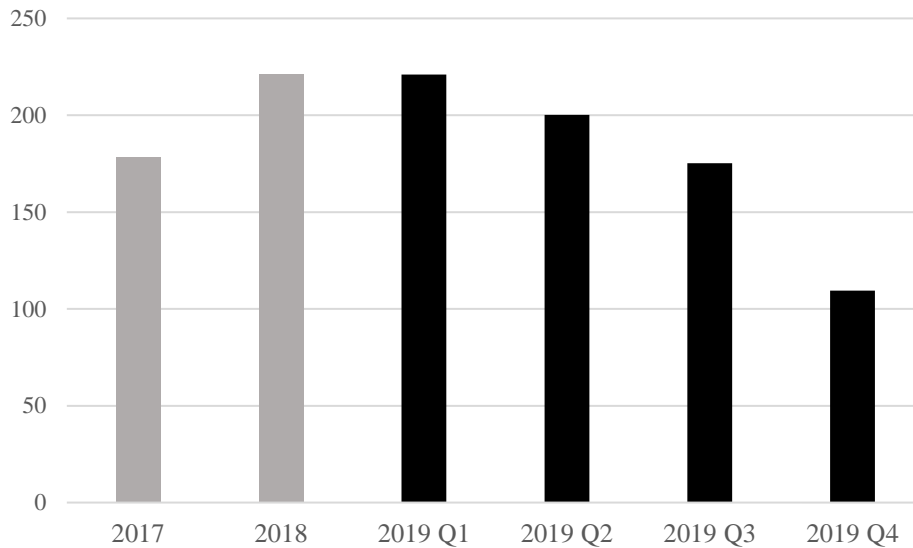
Syyskuussa 2019 tulleiden rajoitteiden tarkoituksena oli heikentää kulutusluottojen tuottopotentiaalia niiden tarjoajien näkökulmasta. Ne näyttävätkin osuneen kotimaisten kulutusluotottajien osalta hyvin maaliinsa: moni toimija on lopettanut uusien vakuudettomien kulutusluottojen myöntämisen juuri syyskuussa 2019. Taulukossa 2 listamme 12 yritystä, joiden havaitsimme lopettaneen toimintansa vuonna 2019 tai vuoden 2018 lopussa. Ottaen

huomioon että yllä käsiteltyyn otokseemme ESAVI:n rekisteröimistä luotonantajista sisältyi 32 yritystä, on aivan viime vuosina lopettaneiden pienlainatoimijoiden määrä erittäin merkittävä.

Taulukko 2. ESAVI:n rekisteröimiä luotonantajayrityksiä, jotka ovat viime aikoina lopettaneet uusien kulutusluottojen myöntämisen. Lähde: Yritysten kotisivut.

Taustayritys	Tuotenimet	Lopettamisen ajankohta
Aasa Oy	Aasa, Matkaluotto, Tonnilaina, Yleislaina	Syksy 2019
AA-Yleislaina Oü	Yleislaina	Syksy 2019
Cashbuddy Oy	Cashbuddy	1.11.2018
C-Finance Oy	LuottoRaha	Syksy 2019
Fixura Oy	Fixura	Syksy 2019
Get Capital Oy	Vippi-Laina Suomi, Suomen Rahaluotto, Suomen Korttiluotto	25.8.2019
Nordic Rahoitus Oy	Rehtivippi	Ilmeisesti 2019, tarkkaa ajankohtaa ei ilmoitettu
OPR-Finance Oy	Everyday.fi	31.8.2019
P2P Finland Oy	Eurovippi, Vikinglaina, Finncredit, Capitum	Syksy 2019
Prinance Oy	Fondatum	Syksy 2019
Suomen Ennakkopalautus Oy	Veronpalautus Nyt	Ilmeisesti 2019, tarkkaa ajankohtaa ei ilmoitettu
Suomen Rahoitusyhtiö Oy	Limiittilainat.fi, Glee.fi, Orkia.fi, Siljalaina.fi	Tarkkaa ajankohtaa ei ilmoitettu

Sen lisäksi että moni pienempi kotimainen luotonantajayritys on lopettanut liiketoimintansa, on nähtävillä merkkejä myös suurempien yritysten volyymien laskusta. Ainakin OPR-Financen, ESAVI:n rekisteröimistä kotimaisista toimijoista selkeästi suurimman, luottovolyymit lähtivät selkeään laskuun vuoden 2019 loppupuoliskolla. Tämä näkyy yrityksen osavuositiedotuksessa esitetystä luottokantatiedoista, jotka on esitetty kuviossa 8.

Kuvio 8. Vuoden 2018 lainasaamisten perusteella ESABI:n rekisteröimistä toimijoista suurimman, OPR-Finance Oy:n, luottokanta vuosina 2017 ja 2018 sekä vuosineljänneksittäin 2019. Luvut miljoonia euroja. Lukuihin sisältyy kotitalouksille myönnettyjen luottojen lisäksi yrityslainoja. Lähde: OPR-Financen tilinpäätökset ja osavuositarkastukset.

Pienempien kotimaisten luotonantajien toiminta näyttäisi siis vaikeutuneen syyskuun 2019 uudistusten johdosta. Näimme kuitenkin aikaisemmin, että kulutusluottokanta kokonaisuutena on jatkanut kasvuaan Suomeen rekisteröityjen luottolaitosten ja rajan yli lainaavien luottolaitosten ansiosta.

6. Miksi Suomi on edelleen ollut houkutteleva markkina kansainvälisille luotonantajille?

Suomessa toimivien norjalaisten ja ruotsalaisten luottolaitosten osavuositarkastukset vuodelta 2019 ovat mielenkiintoista luettavaa. Kun Suomessa loppuvuonna 2019 kirjoitettiin koko kulutusluottoalaa myllertävästä korko- ja kulukatosta, ei siitä löydy minkäänlaista mainintaa katsauksissa, joita nämä yritykset tarjoavat sidosryhmilleen liittyen Suomen markkinaan. Esimerkiksi Bank Norwegian, Instabank ja Komplett Bank kertovat kolmannen ja neljännen vuosineljänneksen osavuositarkastuksissaan, että vahva kasvu Suomessa jatkuu. Lisäksi Suomen markkinaolosuhteet saavat erityismainintoja siitä, että ne ovat näiden pankkien liiketoiminnan kannalta otolliset muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Yksi merkittävä syy Suomen houkuttelevuuteen on matala pääomavaatimus. Instabankin vuosikertomuksesta 2019 käy ilmi, että luotonantoon vaadittava pääoma on Suomessa 2,5% alempi kuin Ruotsissa ja Norjassa. Ulkomaisia luotonantajia kiinnostaa siis käytännössä juuri se, mikä Suomessa aikoinaan sai ensimmäiset pikavippiyritykset tulemaan markkinoille: mahdollisuus suureen tuottoon suhteessa sijoitettuun pääomaan. Instabankin vuosikertomuksessa todetaan, että Suomessa nettomarginaalit ovat Skandinaviaa korkeammat suhteessa toiminnan riskiin. Täällä siis riittää vielä kohtuullisen hyviä asiakkaita, joista kilpailla.

Kulutusluottojen lainsäädäntö on vuonna 2019 tiukentunut etenkin Norjassa. Helmikuussa 2019 siellä astui voimaan niin kutsuttu 5-5-5-paketti: kokonaisvelan tulee olla alle bruttovuositulot kerrottuna viidellä, kulutusluotto tulee maksaa takaisin viidessä vuodessa ja asiakkaan pitää kyetä hoitamaan kokonaisvelkansa kulut olettaen 5% korkojen nousun. Edellisen kerran uutta sääntelyä oltiin Norjassa otettu käyttöön vuonna 2017, muun muassa kulutusluottojen markkinoinnin osalta. Lainamäärien kasvun yhä jatkuttua nähtiin kuitenkin tarvetta lisätoimille.

Erittäin tärkeä lisä Norjan markkinan kannalta on ollut positiivinen luottorekisteri, joka saatiin käyttöön heinäkuussa 2019. Rekisteristä, jollaisen perustamista Suomeenkin on kaavailtu, luotonantajayritys näkee suoraan lainaa hakevan henkilön vakuudettoman velan kokonaisuuden. Esimerkiksi BRABank mainitsee vuoden 2019 viimeisessä osavuositarkastuksessaan suoraan, että rekisteri on aiheuttanut sille kasvaneita luottotappioita. Tämä johtuu siitä, että ne asiakkaat jotka aiemmin olisivat maksaneet lainansa takaisin uudella, suuremmalla velalla, eivät rekisterin ansiosta enää saa lainaa.

Ruotsissa kulutusluottomarkkinan sääntely taas on joiltain osin Suomea kevyempää. Sikääläisen kuluttajaluottoja säätelevän lain (*konsumentkreditlagen*) mukaan lainantaja ei esimerkiksi saa periä nimelliskorkoa, joka ylittää viitekoron lisättynä 40 prosenttiyksiköllä. Lisäksi lainan kokonaiskustannukset eivät saa ylittää lainatun summan suuruutta (Finansinspektionen, 2019).

Ruotsissa ei myöskään ole kansallista positiivista luottorekisteriä, vaan Suomen Asiakastiedon tapaan siellä pitää suurinta rekisteriä Upplysningscentralen-niminen yksityinen yritys (UC).¹

Nähtävästi siis ainoa elementti Ruotsin kuluttajaluottoja koskevassa lainsäädännössä, joka on suomalaista nykylainsäädäntöä tiukempi, on pääomavaatimus luottoja myöntäville yrityksille. Samaan aikaan eri Pohjoismaissa toimivat luotonantajat näkevät Suomen Ruotsia houkuttelevampana markkinana. Vaikka tämä osittain varmasti johtuu myös kilpailutilanteesta, näyttäisi kokonaistilanteen perusteella myös siltä, että pääomavaatimuksen nostaminen voisi olla tehokas keino korkeakorkoisten vakuudettomien kulutusluottojen markkinan rajoittamiseen.

7. Arviomme esitetyn 10 prosentin korona-ajan korkokaton vaikutuksista markkinaan

Selvää on, että vakuudettomien kulutusluottojen markkinan kasvu on viime vuosina aiheuttanut monille suomalaisille velkaongelmia. Korkokaton asettamisella on pyritty suojelemaan kansalaisia omalta taloudelliselta lukutaidottomuudeltaan, itsekurin puutteeltaan ja/tai kanssaihmissen hyväksikäytöltä (esim. Järvelä ym., 2019). Mutta miten korkokatot ovat toimineet käytännössä?

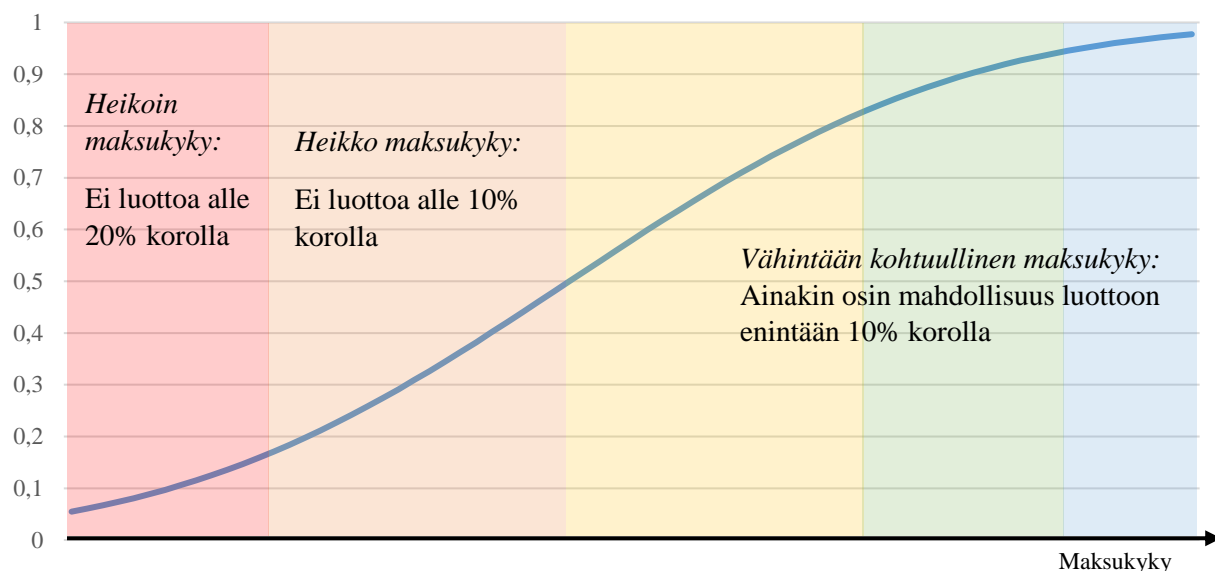
Vuonna 2013 alle 2 000 euron lainoille asetettu 51 prosentin korkokatto johti siihen, että markkinoilla alettiin myöntää selvästi suurempia lainoja ja limiittejä. Lyhyet muutaman sadan euron kulutusluotot ovat muuttuneet kymmenien tuhansien eurojen luotoiksi, joiden voimassaoloaika on useita vuosia.

¹ Siitä, että jotkut pikaluottoyritykset kertovat markkinointipuheissaan asiakkailleen, etteivät heidän kauttaan otetut lainat näy UC:n rekisterissä, kirjoittaa Sveriges Radion artikkeli syyskuulta 2018: <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7041058>.

Syksyllä 2019 asetettu 20 prosentin korkokatto johti lainanantajien näkökulmasta tilanteeseen, jossa moni pienempi kotimainen luotonantajayritys on lopettanut kulutusluottojen tarjonnan. Kansainväliset yli rajan toimivat luotonantajat ovat sen sijaan edelleen kasvattaneet toimintaansa Suomessa. Vuoden 2019 lopussa tämän luotonantajaryhmän yhteenlaskettu luottokanta Suomessa oli 2,2 miljardia euroa. Syksyllä 2019 asetettu korkokatto ei siis ole toiminut niin kuin etukäteen uskottiin, vaan suomalaisten korkeakorkoisen kulutusvelan määrä on jatkanut kasvuaan.

Nyt asetettavan kymmenen prosentin korkokaton tavoitteeksi ilmoitetaan se, että kuluttajille olisi tarjolla luottoa, jossa on maltillinen korko. Nähdäksemme myös tämän tavoitteen toteutuminen on hyvin epätodennäköistä. Ymmärtääkseen miksi näin on, täytyy ymmärtää miksi kuluttaja ylipäättään hakee vakuudetonta kulutusluottoa toimijalta, jonka pyytää lainasta korkeaa korkoa. Logiikka on yksinkertainen. Koska vakuudettomaan kulutusluottoon liittyy lainanantajan näkökulmasta merkittävä luottoriski, myönnetään luottoa vain niille hakijoille, joiden maksukyvyyn puitteissa päätös näyttää kannattavalta. Jos asiakaskunnan keskimääräinen maksukyky on heikko, tulee luoton hinnan olla todella korkea, jotta niitä kannattaa myöntää.

Osuus väestöstä
(esimerkki)

Kuvio 9. Esimerkki siitä, miten korkokatto sulkee osan väestöstä ulos lainanannon piiristä. Pystyakselilla kuvatut väestöosuudet ovat havainnollistamisen vuoksi määritettyjä, eivätkä pohjaudu tutkimustietoon. Vaaka-akseli kuvaa maksukykyä, joka paranee oikealle liikuttaessa. Kullakin maksukyvyyn tasolla sininen viiva osoittaa pystyakselilta sen osuuden väestöstä, jolla maksukyky on kyseisellä tasolla tai sen alle. Tämä on se osuus väestöstä, jonka tiettyyn maksukykytasoon linkittyvä korkokatto jättää lainanannon ulkopuolelle.

Havainnollistamme kuviossa 9 esimerkinomaisesti kehitystä, jossa sitä suurempi osuus väestöstä putoaa pois luotonannon piiristä, mitä alemmas korkokatto asetetaan. Kuviossa esimerkiksi kaikista heikoimman maksukyvyyn kuluttajien osuudeksi väestöstä on asetettu n. 15% - nämä osuudet on määritetty ainoastaan havainnollistamisen vuoksi, eivätkä ne pohjautu tutkimustietoon. Kuvio tuo kuitenkin esiin sen, että tietylle osalle väestöstä luotonanto ei ole odotettavasti kannattavaa edes 20 prosentin vuosikorolla. Tätä segmenttiä ovat viime vuoteen saakka palvelleet kotimaiset pienlainayritykset hyvin korkeilla koroillaan. Tietylle osalle lainanhakijoista taas 20 prosentin vuosikorolla lainaaminen vielä kannattaa, ainakin jos summat ovat suuria ja laina-ajat pitkiä. Tällaisille hakijoille lainanantajina ovat viime vuosina toimineet ulkomaiset luottolaitokset kuten Bank Norwegian tai Resurs Bank.

Logiikka on yhdenmukainen Taulukon 1 kanssa. Kotimaiset talletuspankit, joilla on mahdollisuus tarkastella asiakkaan taloudellista tilannetta kokonaisuutena esimerkiksi kuukausittaisten tilitapahtumien kautta, myöntävät vakuudettomia kulutusluottoja pienemmällä todellisella vuosikorolla kuin muut toimijat. Ne voivat tarkkojen tietoaineistojensa pohjalta valita houkuttelevimmat asiakkaat. Ei ole kuitenkaan varmaa, että näiden toimijoiden kannattaisi tarjota vakuudettomia kulutusluottoja kymmenen prosentin korolla muille kuin parhaimman luottokelpoisuuden omaaville asiakkailleen.

Mikäli korkokatto asetetaan kymmeneen prosenttiin, putoavat siis luotonsaannin piiristä pois myös monet niistä, jotka luottoa tällä hetkellä saavat. Pidemmällä aikavälillä tämä voi toki olla hyvä asia kuluttajan kannalta. Kuluttajan ei todennäköisesti kannattaisi ottaa lainaa liki 20 prosentin korolla. Kuitenkin tämä on *eri* asia kuin korkokaton tavoitteeksi mainittu tilanne, jossa kuluttajille tulisi tarjolle kohtuuhintaista luottoa. Korkokaton johdosta luotonsaantimahdollisuudet nimenomaan *vähenevät*. Syystä tai toisesta moni kuluttaja on viime vuosina ajautunut tilanteeseen, jossa laina ulkomaiselta luottolaitokselta on tuntunut parhaalta mahdolliselta vaihtoehdolta. On melko varmaa, että kymmenen prosentin korkokaton aikana näille kuluttajille ei lainaa ole tarjolla.

Mikäli 10 prosentin korkokatto olisi alun perinkin ollut oikea taso vakuudettomille kulutusluotoille, olisi se nähdäksemme kannattanut määrätä jo syksyllä 2019. Miten vasta nyt koronakriisissä huomattiin 10 prosentin olevan kuluttajan näkökulmasta ”se oikea luku”? Sen sijaan korkokatoksi asetettiin 20 prosenttia, mutta luotonannolle ei asetettu muita rajoituksia. Tuon muutoksen vaikutuksia ei ole vielä ehditty lainkaan arvioida. Norjassa otettiin vuonna 2019 käyttöön ns. 5-5-5-paketti sekä positiivinen luottorekisteri. Nuo muutokset ovat vaikuttaneet markkinoilla merkittävästi. On nähdäksemme selvää, että 10 prosentin korkokatto ei ainakaan johda tilanteeseen, jossa kuluttajat saisivat lainaa edullisemmalla korolla. Päinvastoin, hyvin monilta kuluttajilta poistuu yksi mahdollisuus saada vakuudetonta kulutusluottoa. Vaikka olisi pitkällä aikavälillä monen kuluttajan etu, että he eivät tulisi ottaneeksi kallista luottoa, lyhyellä aikavälillä luotonsaantimahdollisuuksien väheneminen kasvattaa riskiä siitä, että useat kuluttajat joutuvat taloudellisiin ongelmiin.

Lainsäätäjän tulisi perustaa näin keskeinen muutos perusteelliseen taloudelliseen analyysiin sen sijaan, että korkokattoa muutetaan voimakkaasti lyhyen ajan sisällä. Ehdotuksen mukaan korkokatto ei koskisi yleisluottokorttiluottoja tai muita hyödykesidonnaisia luottoja. Tämä osaltaan hämmentää lisää sekä kuluttajia että rahoituksen tarjoajia. Erilaisten korkokattoprosenttien asettamisella voidaan vaikuttaa paljonkin lainaehtoihin, mutta pelkällä korkoprosentilla ei pystytä vaikuttamaan koko markkinoiden toimintaan. Voidaan perustellusti todeta, että 2013 ja 2019 asetetut korkokatot eivät ole vaikuttaneet niin kuin niiden olisi haluttu vaikuttavan, pikemminkin päinvastoin. Lainamäärät ovat merkittävästi kasvaneet, laina-ajat pidentyneet ja suomalaiset ovat velkaantuneet lisää. Luotonantajien näkökulmasta kysymys on monista muistakin parametreista kuin korkoprosentti. Ennen uusia päätöksiä meidän tulisi ensin arvioida a) miten aikaisemmat korkokattorajat ovat vaikuttaneet ja b) miten kokemuksia muista maista voidaan hyödyntää liittyen esimerkiksi luotonantajien pääomavaatimuksiin.

Lähteet:

- Aaltonen, M. ja Koskinen, K. 2019. Uudet keinot tarpeen kulutusluottojen hillitsemiseksi. *Euro & Talous* 2/2019.
- Bhutta, N. Goldin, J. ja Homonoff, T. 2016. Consumer borrowing after payday loan bans. *The Journal of Law and Economics*, 59:1, 225-259.
- Campbell, J.Y., Jackson, H.E., Madrian, B.C ja Tufano, P. 2011. Consumer financial protection. *Journal of Economic Perspectives*, 25:1, 91-114.
- Caskey, J.P. 2010. Payday lending: New research and the big question. Federal Reserve Bank of Philadelphia, Working Paper No 10-32.
- Finanssinspektionen, 2019. Svenska konsumtionslån. Ruotsin finanssivalvojan raportti heinäkuulta 2019.
- Groschup, T., 2020. Kulutusluottoja myönnetään asiakkaille, jotka suurella todennäköisyydellä joutuvat maksuvaikeuksiin. Finanssivalvonnan selvitys, julkaistu 17.3.2020.
- Hallituksen esitys eduskunnalle kuluttajaluottosopimuksia ja eräitä muita kuluttajasopimuksia koskevien säännösten muuttamisesta. HE 230/2018.
- Järvelä, K., Raijas, A., ja Saastamoinen, M. 2019. Pikavippiiongelmiin laatu ja laajuus. Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvitys 3/2019.
- Melzer, B.T. (2011). The real costs of credit access: Evidence from the payday lending market. *Quarterly Journal of Economics*, 126 (1), 517–555.
- Morse, A. 2011. Payday lenders: Heroes or villains? *Journal of Financial Economics*, 201, 28-44.
- Raijas, A. 2019. Pikavippimarkkinoiden kehitys ja sääntely Suomessa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja* 115(4), 1-18.
- Saada, A. 2019. Pikaluotottajien saamiset voimakkaassa kasvussa. *Euro & talous*, blogikirjoitus 30.1.2019.
- Skiba, P.M. ja Tobacman, J. 2019. Do payday loans cause bankruptcy?. *The Journal of Law and Economics*, 62:3, 485-519.
- Valtiovarainministeriö, 2019. Selvitys keinoista ehkäistä kotitalouksien liiallista velkaantumista. Työryhmän mietintö. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2019:56.
- Zinman, J. 2009. Restricting consumer credit access: Household survey evidence on effects around the Oregon rate cap. *Journal of Banking and Finance* vol. 34, 546-556.